

FÖRSTA VÄRLDSKRIGET - Orsaker

Man kan, som alltid, se **djupare orsakssamband** på olika sätt eller ur olika synvinklar. Här är några om första världskriget:

- Obalans

Efter det tyska enandet 1871 blev Tyskland allt starkare samtidigt som det Osmanska riket i sydöstra Europa blev allt svagare. Detta skapade en obalans i storpolitiken. I både Frankrike och Storbritannien oroade man sig för den tyska makttillväxten. På Balkanhalvön ('Europas oroliga hörn'), backade Tyskland upp Österrike-Ungern medan Ryssland stödde det lilla Serbien.

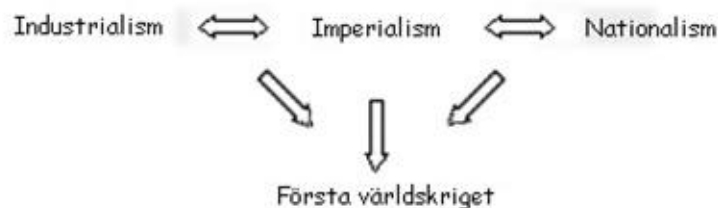
Tyske kejsaren Wilhelm II - som fått bära stort ansvar för kriget – inspekterar sina trupper. (Bild: [Great War Primary Document Archive: Photos of the Great War](#) -www.gwpda.org/photos).

- Nationalism och militarism

Det rådde mycket starka nationalistiska stämningar i alla länder och militärerna fick allt mer att säga till om ju närmare kriget kom. De räknade alla med att kriget skulle komma. Frågan var bara när. Allianserna som bildats för att ge trygghet var mycket starka men innebar just därför också en överhängande risk för storkrig. På alla håll såg man det som att om ett land blir angripet måste de övriga ingripa för att inte hamna i ett svagare läge.

- Imperialistisk tävlan.

Den nya imperialismen (från 1870-talet), förstärkt av nationalism och militarism ledde till konflikter och kriser runtom i världen. Så länge alla var nöjda med att få sin del av kakan i t ex Afrika eller Kina kunde man undvika krig. Men stämningen blev alltmer spänd. Det behövdes inte mycket för att kriget skulle utlösas.

- Kapitalismen: En mer entydig förklaring gavs av den ryske bolsjevikledaren Lenin. I sin bok "Imperialismen som kapitalismens sista stadium" (1916) fastslår han att kapitalismen i sitt "sista skede" utvecklats till monopol- och finanskapitalism. De stora 'kapitalistsammanslutningarna', stöds av de stora imperialistiska staterna vilket leder till en allt hårdare "kamp mellan stormakterna om den ekonomiska och politiska delningen av världen".

Den utlösande händelsen: Skotten i Sarajevo

När en ny kris uppstod på Balkan till följd av mordet den 28 juni 1914 på den österrikiske tronföljaren Franz Ferdinand med maka gick det inte längre att undvika krig. Och det blev inget lokalt begränsat krig på Balkan som Österrike hoppats på. Serbien stöddes nämligen av Ryssland...

Krigets två sidor

Ententen (1907): Frankrike, Storbritannien, Ryssland. Från 1915 även Italien. 1917 gick USA in på denna sida. Samma år gick Ryssland ur kriget och slöt (1918) fred med Tyskland.	Trippelalliansen (1882): Tyskland, Österrike, Italien (som 1915 bytte sida). Istället kom Osmanska riket in på denna sida som då kallades centralmakterna .
--	---

Att Osmanska riket – i ett sista försök att behålla imperiet – gick in på Tysklands sida berodde på rädslan för Rysslands mål att få tillträde till Medelhavet via Bosporen. Att Italien bytte sida berodde på deras konflikt om italiensktalande områden i Alptrakterna.

Karta: Ententen och Centralmakterna 1915

De viktigaste stormaktsmotsättningarna:

Stormakter:	Orsak till motsättning
Tyskland - Frankrike	Fransk revansch efter fransk-tyska kriget 1870-71
Tyskland - Storbritannien	Konkurrens om kolonier. Tysk flottupprustning
Österrike – Ryssland	Konkurrens på Balkan

Tyskarnas oinskränkta U-båtskrig tvingade president Wilson att förklara krig, för att som han sade: "trygga världen åt demokratin". Han hoppades att det skulle bli "kriget som gjorde slut på alla krig" USA:s inträde i kriget blev avgörande. (Bild: Nat. Archive).